

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Andrzej Dyrda

Protokolant Renata Krzysteczko

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 stycznia 2014 r. w Gliwicach

sprawy z powództwa B. R.

przeciwko K. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 13 marca 2013 r., sygn. akt I C 442/12

oddala apelację.

SSO Andrzej Dyrda

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 13 marca 2013r. Sąd Rejonowy w Rybniku oddalił powództwo B. R. przeciwko K. B. o zapłatę.

Orzeczenie to poprzedził ustaleniem, że B. R., jako nabywca i K. B., jako zbywca zawarli w dniu 5 marca 2011r. umowę sprzedaży portalu internetowego (...) za cenę 2.000 zł. W § 1 ust. 3 umowy zbywca oświadczył, że portal pozbawiony jest wad prawnych, w tym nie jest obciążony wadami prawnymi lub roszczeniami osób trzecich, nie toczy się żaden spór sądowy związany z portalem lub któryś z jego elementów, ani też nie jest przedmiotem zastawu bądź egzekucji sądowej lub administracyjnej. B. R. przelał w dniu 10 marca 2011r. na rachunek bankowy K. B. kwotę 2.000 zł. Przed zapłatą ceny K. B. przekazał B. R. wszystkie dane potrzebne do faktycznego dysponowania portalem.

Po krótkim czasie B. R. skontaktował się z K. B. z propozycją ponownego podpisania umowy tej samej treści, lecz z inną datą, z powodu nieuiszczenia w przepisany terminie podatku od czynności cywilnoprawnych. Umowę tej samej treści podpisano z datą 13 kwietnia 2011r. B. R. uiszczył podatek od czynności cywilnoprawnych - umowy z dnia 13 kwietnia 2011r. w dniu 26 kwietnia 2011r.

B. R. otrzymał od wydawcy serwisu (...) – Wydawnictwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wniosek datowany na 16 maja 2011r. o zaniechanie działań naruszających prawa autorskie i stanowiących czyn nieuczciwej konkurencji oraz usunięcie skutków naruszenia. Wydawca domagał się usunięcia z portalu (...) stanowiącego przedmiot jego praw autorskich materiału prasowego: "(...)" oraz zamieszczenie na portalu przeprosin za przedruk materiału bez zgody redakcji, jak również odszkodowania za naruszenie majątkowych praw autorskich w kwocie 10.000 zł.

Po otrzymaniu opisanego wyżej pisma powód uzyskał pomoc prawną od radcy prawnego R. C., który wystosował do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. pismo w celu wykazania braku przesłanek odpowiedzialności swojego klienta za zamieszczony na portalu plagiat. Z portalu (...) usunięto równocześnie artykuł "(...)" oraz umieszczono stosowne przeprosiny. Wydawnictwo w piśmie z dnia 8 lipca 2011r. uznało zamieszczone w serwisie przeprosiny oraz zablokowanie treści znajdujących się na portalu za wyczerpujące w zupełności jego roszczenia.

Pełnomocnik powoda sporządził oświadczenie datowane na 25 maja 2011r. o uchyleniu się przez powoda od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu tj. umowy sprzedaży serwisu internetowego (...) z dnia 13 kwietnia 2011r. wraz z wezwaniem do zapłaty kwoty 4.500 zł. Pismo zawierające powyższe oświadczenie doręczono pozwanemu 27 maja 2011r. oraz aktualne dane niezbędne do faktycznego dysponowania serwisem.

Powód poniósł koszty pomocy prawnej w kwocie 5.350 zł. Pismem z 2 sierpnia 2011r. R. C. w imieniu powoda wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 2.000 zł tytułem zwrotu ceny sprzedaży za portal (...) oraz 5.350 zł tytułem zwrotu kosztów poniesionej pomocy prawnej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że podstawą dochodzenia zapłaty kwoty 2.000 zł jest art. 410 k.c., regulujący przypadki spełnienia świadczenia nienależnego drugiej stronie stosunku prawnego. Wskazując, że świadczenie jest nienależne m.in. w wypadku jeśli w chwili jego spełniania miało ono podstawę prawną, jednak później podstawa prawna odpadła, stwierdził, że sytuacja taka może mieć miejsce w razie uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia woli, no co powołuje się strona powodowa, zwłaszcza, że powód złożył pozwanemu oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu tj. umowy z dnia 13 kwietnia 2011r., które zostało doręczone pozwanemu w dniu 27 maja 2011r.

Mimo to, Sąd uznał brak podstaw do przyjęcia, aby między stronami został rozwiązany lub wygasł stosunek prawny nawiązany umową z dnia 5 marca 2011r. Sąd wskazał, że powód nie przedstawił jakiegokolwiek aneksu czy postanowienia odnośnie utraty mocy obowiązującej pierwotnej umowy tej samej treści, ani też innego dokumentu w formie pisemnej zawierającego oświadczenia stron o rozwiązaniu umowy. De lege lata Sąd stwierdził brak podstaw do przyjęcia, aby zawarcie przez strony umowy o tej samej treści, lecz z późniejszą datą niż umowa pierwotnie zawarta stanowiło rozwiązanie umowy pierwotnej w sposób dorozumiany.

Sąd, powołując się na treść z art. 77 § 2 k.c., zwrócił uwagę, że jeżeli umowa została zawarta w formie pisemnej, jej rozwiązanie za zgodą obu stron, jak również odstąpienie od niej albo jej wypowiedzenie powinno być stwierdzone pismem. Wskazując, że przepis ten ma zastosowanie również dla zastrzeżenia formy pisemnej dla celów dowodowych, a także wyrażenie zgody przez strony na dopuszczenie dowodu z przesłuchania zgodnie z art. 74 § 2 k.c., Sąd uznał, że przeprowadzone postępowania nie wykazało by został sporządzony pisemny dokument obejmujący oświadczenia stron o rozwiązaniu umowy z dnia 5 marca 2011r. Wobec przedłożenie jej w oryginale przez pozwanego, nie znalazły uzasadnienia twierdzenia powoda, jakoby umowa z dnia 5 marca 2011r. została zniszczona po zawarciu umowy z dnia 14 kwietnia 2011r., co świadczyłoby o utracie jej mocy obowiązującej.

Nadto Sąd podkreślił, że powód domaga się zwrotu świadczenia nienależnego rzekomo stronie powodowej w wykonaniu umowy z dnia 14 kwietnia 2011r. od której skutków prawnych się uchylił, a które to świadczenie zostało faktycznie spełnione w dacie 10 marca 2011r. przelewem na rachunek bankowy pozwanego, a zatem nastąpiło w wykonaniu umowy z dnia 5 marca 2011r.

Sąd uznał za zbędne rozważania co do tego czy w portal (...) był w dacie zawarcia umowy obarczony wadami prawnymi, gdyż strona zawierająca umowę pod wpływem błędu co do treści czynności prawnej, która od skutków dokonania tej czynności nie uchyliła się, nie może na podstawie art. 410 k.c. domagać się zwrotu spełnionego w wykonaniu takiej umowy świadczenia jako nienależnego. W ocenie Sądu, nie mogą stanowić wystarczającej podstawy do uznania zamieszczonych na przedmiotowym portalu treści za plagiat przedstawionych przez stronę pozwaną wydruków komputerowych zmierzających do porównania identycznych treści artykułów zamieszczonych w serwisie (...) i innych portalach. Sam fakt, że treść tych artykułów jest identyczna, nie świadczy o tym, iż stanowią one naruszenie praw

autorskich. Sąd wskazał, że w odniesieniu do artykułu "(...)" powód nie wykazał daty jego publikacji, do czego był zobowiązany zgodnie z art. 6 k.c. oraz art. 232 k.p.c.

Mając na względzie powyższe, Sąd Rejonowy uznał, że nie było podstaw do zasądzenia kwoty 2.000 zł tytułem zwrotu ceny sprzedaży za portal (...), wobec faktu nie uchylenia się przez powoda od skutków prawnych umowy z dnia 5 marca 2011r. Dochodzona natomiast kwota 5.350 zł tytułem zwrotu kosztów poniesionej pomocy prawnej, nie pozostaje, w ocenie Sądu, w związku przyczynowym z przedmiotem niniejszej sprawy, w związku z niewykazaniem przez stronę powodową szkody.

Apelację od tego orzeczenia wniósł powód zarzucając: błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że w dacie orzekania strony obowiązywała nadal pierwsza umowa z 5 marca 2011r. oraz że powód uchylił się wyłącznie co najwyżej od skutków oświadczenia woli złożonego co do umowy z 13 kwietnia 2011r. (drugiej umowy); błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że powód nie wykazał, że portal będący przedmiotem sporu miał wady prawne; sprzeczność z logiką w ustaleniach stanu faktycznego, polegającą na tym, że wedle sądu I instancji pozwany mógł sprzedać niejako dwa razy ten sam portal – i powód skutecznie uchylił się od skutków zawarcia tylko „drugiej” umowy; błędną ocenę materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że powód nieskutecznie uchylił się od skutków prawnych umowy sprzedaży portalu internetowego; naruszenie prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 415 k.c. lub przynajmniej art. 471 k.c. poprzez nieuwzględnienie wykazanych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej deliktowej lub przynajmniej odpowiedzialności odszkodowawczej ex contractu, jeżeli już (co uważa za błędne), przyjmujemy nawet za sądem I instancji, że umowa z marca jednak obowiązywała w dacie orzekania; naruszenie prawa materialnego przez uznanie, iż nie zaszyły przesłanki prawne konieczności zwrotu ceny portalu wobec skutecznego uchylenia się przez powoda od skutków oświadczenia woli założonego pod wpływem błędu (m.in. art. 410 k.c.) oraz zwrotu na rzecz pozwanego wszelkich danych dostępowych do portalu; naruszenie prawa procesowego, mające istotne znaczenie dla sprawy poprzez nieuwzględnienie przedstawionych przez powoda dowodów na fakt, iż pozwany składał nieprawdziwe wyjaśnienia – w kontekście oceny posiadania przez portal istotnych wad prawnych, co ma diametralnie znaczenie dla oceny prawnej stanu faktycznego (chodzi m.in. o nieprawdziwe informacje powoda przedstawione podczas słuchania stron, który m.in. twierdził, iż do portalu nie były zgłaszane żadne roszczenia prawne osób trzecich); naruszenie prawa procesowego polegające na tym, że sąd rejonowy nie uwzględnił w ocenie prawnej materiału dowodowego deklaracji podatku PCC od drugiej umowy, z 13 kwietnia 2011r. i dowody zapłaty tego podatku, co ma znaczenie dla oceny tego, która umowa ostatecznie obowiązywała.

Na tych podstawach wniósł o zmianę wyroku i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia – przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenia powoda przyjmując podstawę prawną swego rozstrzygnięcia przywołane przepisy prawne, a następnie ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia dotyczące okoliczności faktycznych mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne.

Ustalenia te wymagają uzupełnienia o dowody dopuszczone na rozprawie apelacyjnej, tj. dowód z oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 5 marca 2011r., złożonego w piśmie z 25 kwietnia 2013r. wraz z dowodem jego nadania, na okoliczność ustalenia jego treści.

Z tym uzupełnieniem, ustalenia te Sąd Okręgowy przyjmuje za własne.

Powyższe jednak, tj. oświadczenie z dnia 25 kwietnia 2013r. o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 5 marca 2011r., nie mogło prowadzić do uwzględnienia żądania pozwu. Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z art. 383 k.p.c., w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami, a jedynie, w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy. Wskazany zakaz przedmiotowej zmiany powództwa, czyni niedopuszczalną zmianę żądania pozwu polegającą zarówno na wyeksponowaniu nowego uzasadnienia zgłoszonego żądania wynikającego z powołania się na przesłanki innego przepisu prawa materialnego, jak również zmianę podstawy faktycznej dochodzonego roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2009r., V CSK 282/08; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2008r., II PK 71/08).

W niniejszej sprawie taka sytuacja zachodziła, w związku z czym powołane okoliczności (uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 5 marca 2011r.) stanowiące zmianę podstawy faktycznej powództwa, nie mogły być uwzględnione w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Rejonowy stwierdzając, że oświadczeniem z 25 maja 2011r. powód uchylił się od skutków prawnych umowy sprzedaży serwisu internetowego (...) z dnia 13 kwietnia 2011r. pod wpływem istotnego błędu co do treści czynności prawnej, ustalając przy tym okoliczności towarzyszące zawarciu tej umowy, jak również zachowanie mocy obowiązującej umowy sprzedaży portalu internetowego (...) z 5 marca 2011r., pominął, iż zawarta powtórnie umowa miała charakter czynności prawnej pozornej określonej w art. 83 k.c.

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozoru.

Istota pozorności została wyjaśniona przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2013r. (II PK 299/12). W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd ten stwierdził, że „oświadczenie woli jest złożone dla pozoru, jeżeli jest symulowane. Symulacja ta musi się składać z dwóch elementów. Po pierwsze, strony, które dokonują symulowanej czynności prawnej, próbują wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że ich zamiarem jest wywołanie skutków prawnych, objętych treścią ich oświadczeń woli. Po drugie, musi między stronami istnieć tajne, niedostępne osobom trzecim porozumienie, że te oświadczenia woli nie mają wywołać zwykłych skutków prawnych (akt konfidencji); jest to porozumienie co do tego, że zamiar wyrażony w treści symulowanych oświadczeń woli nie istnieje lub że zamiar ten jest inny niż ujawniony w symulowanych oświadczeniach. Niezgodność rzeczywistego zamiaru stron z treścią czynności prawnej musi odnosić się do jej skuteczności prawnej, woli powołania do życia określonego stosunku prawnego.” Nie jest przy tym wymagane, aby pozorna czynność prawna była nastawiona na zwodzenie lub też oszukiwanie osób trzecich, lecz jedynie, aby nie występująca w rzeczywistości wola stron, była na zewnątrz tak upozorowana, by zdolna była wytworzyć przeświadczenie wśród otoczenia, że czynność prawna została dokonana. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2003r. IV CKN 1623/00)

Stwierdzenie pozorności czynności prawnej, jest równoznaczne ze stwierdzeniem jej nieważności z mocy prawa, a w konsekwencji uznaniem, że czynność taka nie wywołuje żadnych skutków prawnych nią zamierzonych. Czyni to zbędnym uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli powołujących taki (pozorny) stosunek prawny.

Zakwalifikowanie umowy z 13 kwietnia 2011r. (k. 6) jako czynności prawnej pozornej ma swoje uzasadnienie w tym, że umowa z 5 marca 2011r. (k. 84) została w całości wykonana. Powód uiszczył wskazaną w niej cenę 2.000 zł 10 marca 2011r. (k. 7) natomiast pozwany, w chwili zawarcia umowy, przekazał dane umożliwiające dysponowanie zarówno domeną, jak również kontem na portalach społecznościowych (...) i (...), co należy kwalifikować jako wykonanie obowiązków wynikających z art. 535 k.c.

W wykonaniu skutków umowy z 13 kwietnia 2011r. powód złożył jedynie deklarację od podatku od czynności cywilnoprawnych (k. 8) oraz uiszczył należny podatek w dniu 26 kwietnia 2011r. (k. 11). Żadna ze stron nie wykonała obowiązków w niej określonych, w szczególności tych które należą do *essentiale negotii* umowy sprzedaży.

Powyższe okoliczności jednoznacznie wskazują, że umowa zawarta 13 kwietnia 2011r. została zawarta dla pozorów, z góry powziętym zamiarem stron braku woli wywołania skutków prawnych nią określonych, a zmierzały jedynie do wprowadzenia organów w błąd co do terminu dokonania określonej czynności prawnej. Zamiarem tym, w analizowanym przypadku było jedynie dochowanie terminu określonego art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 9 września 2000r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (tekst jednolity Dz.U. z 2010r. Nr 101, poz. 649 z późniejszymi zmianami), na co jednoznacznie wskazuje powód w swoich zeznaniach złożonych na rozprawie w dniu 29 listopada 2012r. (k. 79v).

Mając na względzie, że czynność prawna zawarta przez strony 13 kwietnia 2011r. była nieważna, nie było zatem podstaw do uchylania się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia na podstawie którego nastąpiło „zawiązanie” stosunku prawnego, a tym samym do żądania zwrotu kwoty 2.000 zł, nie tylko na podstawie art. 410 k.c., skoro świadczenie takie nie zostało spełnione w związku z pozorną czynnością prawną, a stanowiło wykonanie obowiązku zapłaty ceny na podstawie umowy z dnia 5 marca 2011r. Późniejsze złożenie takiego oświadczenia (w piśmie z 25 kwietnia 2013r.), jest świetle ograniczeń wynikających z art. 383 k.p.c., bezprzedmiotowe dla zasadności zgłoszonego roszczenia, tym bardziej jeżeli uwzględni się treść art. 88 § 2 k.c.

Odnosząc się natomiast do roszczenia zapłaty kwoty 5.350 zł, powód nie wykazał przesłanek deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 415 k.c., którymi są zdarzenie, z którym system prawny wiąże odpowiedzialność na określonej zasadzie, oraz szkoda i związek przyczynowy między tym zdarzeniem a szkodą, w związku z tym roszczenie to również nie mogło zostać uwzględnione. Dyspozycja regulacji prawnej z art. 415 k.c., stanowiącą ogólną regułę tej odpowiedzialności, za jej podstawę przyjmuje winę sprawcy, zatem wykazywanie samej wysokości szkody, jak również wskazanie, że część utworów w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2006r. Nr 90, poz. 631 z późniejszymi zmianami) mogła stanowić ingerencję w prawa osobiste twórcy, co w ocenie powoda mogło świadczyć o wyczerpaniu znamion czynu zabronionego określonego w art. 115 tej ustawy. Powyższe nie mogło jednak świadczyć o wykazaniu winy pozwanego, tym bardziej, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd Rejonowy, że zgłoszenie jedynie roszczeń przez podmiot roszczący sobie prawa do określonego utworu, z uwzględnieniem podnoszonych przez pozwanego okoliczności, że artykuły (utwory) na stronie były „wymieniane z zastosowaniem zasad wzajemności” z innymi witrynami internetowymi, jak również to, że utwory były również publikowane przez współpracowników pozwanego, nie daje podstaw do przypisania mu winy, tylko z tego powodu, że oświadczenie złożone w umowie z dnia 5 marca 2011r. nie znalazło pokrycia w rzeczywistości.

Z tych względów apelacja powoda podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.

SSO Andrzej Dyrda